

Ortadoğu devrimleri ve işçi sınıfı: Tunus ve Mısır'da bastırılanın geri dönüşü

“Marksizm Bayrağı Altında”ya katkıda bulunanlar, Hegel diyalektiğinin, yani Marx'ın pratik olarak “Kapital”inde, tarihsel ve siyasal çalışmalarında uyguladığı ve de artık Doğu'da (Japonya, Hindistan ve Çin) yeni sınıfların -yani dünya nüfusunun büyük bir kısmını oluşturan ve tarihsel edilginlikleri ve uyumsuzlukları şimdiye kadar birçok ileri Avrupa ülkesinin durgunluğunu ve çürümelerini koşturandıran milyonlarca insanın- hayata ve mücadeleye uyanışının her gününün, yeni halkların ve yeni sınıfların hayata uyanışlarının her gününün Marksizmin yeniden onaylanmasına hizmet etmesini sağlayacak şekilde başarıyla uyguladığı diyalektiğin, materyalist bir bakış açısından sistematik bir incelemesi için hazırlanmak zorundadır.”

Vladimir İlyiç Lenin

Tüm Ortadoğu ve Mağrip ülkelerinde devrimciler bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde sermayenin mutlak egemenliği gerçeğiyle yüzleşiyor. Hareketin açıkça antikapitalist bir karakter kazanması ihtimali korkusu, bölgeyi onlarca yıldır bir dehşet dengesiyle yönetmeye alışmış çokuluslu finans kurumlarını ve Batılı emperyalist hükümetleri, rejimlerin alaşağı olduğu ülkeleri küresel kapitalist sistemin içinde tutmayı garanti altına almak için olağanüstü bir çabanın ve çelişkilerle yüklü bir dönemin eşiğine getirdi.

Özellikle bugün, devrimci sürecin zirve yaptığı Tunus ve Mısır'ı emperyalist yörüngede tutmanın başlıca yolu, bu ülkeleri bir borç sarmalına mahkûm etmek ve sefalet koşullarındaki emekçi yığınların ayaklanmalarına karşı her iki ülkede silahlı kuvvetlerin ve müttefik yerel burjuvazilerin hegemonyasını kuvvetlendirmekten geçiyor. Bu önlemlerin, örneğin Mısır'da ve Tunus'ta, devrilen rejimlerin ardından güvenli bir “geçiş dönemi”, yoksullara ekonomik

yardım ve “özgür ve adil parlamento seçimleri” kisvesi altında vücut bulduğundan şüphe yok. Bu nedenle, Batı emperyalizmleri ve onların Mısır ve Tunus içindeki müttefikleri, halk ayaklanmalarını “ehlileştirme” ve devrimin Ortadoğu toplumunu yeniden şekillendirme potansiyelini dizginleme gayretindeler.

Tunus’un, neoliberal programın en modern görünümüleriyle birlikte Kuzey Afrika’ya ve tüm Ortadoğu’ya taşınmasında bir köprübaşı vazifesi üstlenmiş olması belki de ilk kıvılcımın bu bölgede parlamış olmasının yanıtını taşıyor. “Arap Sosyalizminin” ve korumacı devlet politikalarının Cezayir ile birlikte yürürlüğe sokulduğu ülke, 1980’li yıllar boyunca dizginsiz bir piyasa ekonomisine geçişin temel mağdurları haline dönüşecek öğretmenlerin, banka işçilerinin, üniversite profesörlerinin ve beyaz yakalı işçilerin ciddi seferberlik dalgalarına sahne oldu. Her ne kadar 1980-86 arasında iş başına gelen yeni hükümet muhalefetle çatışmasız, uzlaşya dayalı yöntemler geliştirmeye uğraştıysa da, 1983 sonbaharında ülkeye nüfuz eden Uluslararası Para Fonu (IMF) politikalarının basıncıyla temel besin maddeleri üzerindeki devlet desteği kesilecek ve kamu harcamalarında kısıtlamalar kaçınılmaz olacaktı. Bu saldırı politikaları sonucunda gıda fiyatlarında yüzde 70’e varan ani artışlar baş gösterdi ve Gafsa şehrinde ilk “gıda ayaklanmaları” patlak verdi. 1984 yılına gelindiğinde isyan dalgası tüm ülkeyi sarmıştı. Fiyat artışları geri alınıncaya kadar süren isyanda yüzlerce kişi can verecekti. 1986 yılı boyunca sendikal harekete yönelik geniş tutuklama kampanyalarına, IMF ile imzalanan Standby anlaşması eşlik etti. Bu anlaşma uyarınca, Tunus’un borç yükü anormal ölçekte artmış, kamu harcamaları büyük ölçüde durdurulmuş, önüne geçilemeyen bir özelleştirme dalgası ve kur ayarlaması resmi tamamlanmıştı.

1987 yılında bir darbeye iktidara gelen Zeynel Abidin Bin Ali hükümetinin de temel önceliği emperyalizmle yürürlükteki anlaşmaların sadık bir takipçisi olmak ve IMF’nin istikrar programını kararlılıkla tamamlamaktı. Buna mukabil izlenen politik hattın yol açtığı yıkıma işçi sınıfının tepkisi, sonraki altı yıl içinde gerçekleştirilen 2586 grev olacaktı. Söz konusu grevlerin neredeyse tamamı devlet güdümlü sendika UGTT’nin (Tunus İşçileri Genel Birliği) grevlerin önüne geçme çabalarına rağmen gerçekleşmişti.

Nitelikli bir genç işsizler ordusu, 2008 krizinin ciddi darbe vurduğu turizm ve hizmet gibi sektörlerdeki daralmanın yol açtığı işsizlik dalgası, temel gıda fiyatlarındaki artış, Bin Ali ailesinin estirdiği terör ve arsız yağma politikası, yaklaşmakta olan ve içten içe büyük bir uğultuya dönüşen alt üst oluşun habercisi olacaktı.

Tunus'ta 2011 yılı başında ayaklanmaya yol açan kıvılcım, işsiz bir genç olan Muhammed Bouazizi'nin 17 Aralık tarihinde seyyar satıcılık lisansı olmadığı gerekçesiyle arabasına el konulmasını protesto etmek için kendini ateşe vermesiyle parlayıverdi.

Beklenmedik Tunus devrimi, 2008'den beri dünyayı alt üst eden ekonomik krizin, o ana dek sınıf mücadelelerine yansımış ilk ve en belirleyici ateşleyicisi olmuştu. Hikâyenin bir öncesi olmakla birlikte kuşkusuz devrimin yolunu açan, zengin komşusu Avrupa'yı sarsan ekonomik krizin Tunus ekonomisinin esas gelir kaynağı turizme beklenmedik bir darbe vurması ve ülkede işsizliğin dayanılmaz düzeye yükselmesi idi. Hükümet yetkililerin resmi açıklamalarına göre, ülkede 700 bini aşan işsizler, toplumun çalışmaya elverişli nüfusunun yaklaşık yüzde 20'sini oluşturmaktaydılar.

Ne sokakları zapt eden kitleler üzerinde rejimin uyguladığı vahşi saldırı -ki bu saldırı dalgası yüzden fazla ölüme ve pek çok yaralıya yol açtı- ne de Bin Ali'nin verdiği tavizler -önce 2014 seçimlerinde aday olmayacağını ve ardından altı ay içinde yeni seçimleri gerçekleştireceğini vaat etmişti- bu ikiyüzlü rejimin karakterini yakından tanıyan halkı ikna etmeye yetmedi. Kitle seferberliklerinin yarattığı basınç o denli etkiliydi ki, sonunda bu asker polis rejiminin sadık müttefiki UGTT'in birçok yerel örgütü protestolara destek vermeye ve isyancı güçlere koordinasyon ve toplantı merkezi olarak ofislerini açmaya mecbur kaldı. Bu gelişmelere paralel olarak işçi sınıfının birçok kesimi, -özellikle sağlık, ulaşım, maden ve eğitim- demokrasi ve iş talepleriyle genel grev ilan ettiler.

Ülkedeki can alıcı ekonomik sektörlerin büyük bir kısmını kontrol etmekte olan Bin Ali ve ailesinin iktidarda tutunabilmek adına verdiği her taviz sokaktaki

hareketi büyüttü ve sonunda Tunus'ta o ana dek devasa bir bürokrasi aracılığıyla devletle sıkı bağları olan UGTT'nin harekete katılması, -aynı anda Mısır'da da genel grevin başlaması- ve ikinci gününde 300 bin işçinin genel greve çıkması dengeleri bütünüyle değiştirdi.

Bin Ali rejiminin ayaklandırmayı savuşturma olanakları, işçi sınıfının devrimci sürece müdahil olmasıyla tümüyle tükenmiş oldu. Nihayetinde devrik başkan ve şürekâsı, 15 Ocak günü sadık müttefikliğini yaptıkları Nicolas Sarkozy tarafından reddedildikten sonra ordunun da oluruyla Suudi Arabistan'a sürgüne gönderildi.

Tunus'ta devrimci sürecin yaktığı kıvılcıma dek, emperyalizm ile bölgedeki diktatörlük rejimleri arasında kurulu dengenin bir sonucu olarak açığa çıkan ve bölgede işçi hareketini ciddi ölçekte belirleyen bir dizi ortak etmen göze çarpmaktadır. Bunların başında işçi hareketinin kapalı ve yerelliklere hapsolmuş görünümü gelir. Bu nedenle sıkça patlayan mücadeleler, siyasal karakter kazanma ve ulusal ve hatta uluslararası ölçüğe sıçramakta sınırlarla karşılaşmaktadır. Genelde devletle iç içe geçmiş tek bir ulusal sendikanın hükümranlığı öne çıkar. Bu nedenle bölgedeki diktatörlük rejimleri sendikalar aracılığıyla sendikal alanı ve mücadeleleri tümüyle denetleyebilme imkânlarına kavuşmuştur. Tunus devriminin Mısır üzerinden tüm bir Ortadoğu'ya sıçramasıyla oluşan yeni koşullar, sınıf hareketini bugüne dek bir deli gömleğinin içine hapseden koşulların niteliksel ölçüde dönüşmesinin dinamiklerini de beraberinde getirecektir.

Mısır; Sürekli Devrim Zincirinde Yeni ve Belirleyici Bir Halka

Aslına bakılırsa Mısır devrimi, 2005 ve 2010 yılları arasında yaşanan ve ülke düzeyinde on yıllardır tanık olunmamış düzeyde bir grev hareketi süreciyle yakından ilişkili olarak değerlendirilmeli.

1982-90 yıllarında yaşanan borç krizi, Mısır egemenlerini borcun yeniden yapılandırılması için Paris Kulübü'ne gitmeye zorladığında, IMF kredi akışının

devamının bir şartı olarak neoliberal yapısal düzenleme programını dayattı. IMF'nin şartları hükümetleri sosyal hizmetler üzerindeki harcamaları kesmeye, fiyat kontrollerini ve ödenekleri rahatlatmaya, sanayileri denetlememeye ve özelleştirmeye, enflasyonu hedef almaya ve sermaye akışını serbestleştirmeye zorladı. Bu program Nasır yıllarının güçlü Arap milliyetçisi bölgesel dayanışmasını yıkacak ve alt sınıfların kuyruğuna takılmış felaket sonuçlarıyla birlikte küresel sermayeye bağlı yönetici sınıfın gücünü sağlamlaştıracaktı.

Söz konusu dönemde olanca vahşiliğiyle tüm dünyada uygulamaya sokulan bu köklü neoliberal dönüşümün büyüyen eşitsizlik, fakirlik ve sömürülen sınıflar için sosyal güvensizlik kadar ülke gündeminden dışlanmış milyonların sefalet sarmalına itilmesi gibi geniş ölçekli sonuçları olacaktı. Neoliberal devlet, Mısır'ın sağlık sistemini, diğer kamusal hizmetleri birçok stratejik sanayi kuruluşuyla birlikte tahrip edip özelleştirerek, toplumsal korumayı yok etti. Mübarek'in tek başına yönetimi sırasında, gıda ödenekleri yüzde 50 azaltılırken özelleştirme genellikle "daha az iş istikrarı, daha uzun çalışma ve işçiler için daha düşük sosyal hizmet standartları" anlamına geliyordu; Dayanışma Merkezi'nin yakın zamanlı bir raporu gösteriyor ki, bu işçi gücünü disipline sokmak için oldukça etkili bir yoldu.**(1)** Hatta Uluslararası İşçi Örgütü'ne (ILO) göre Mısır dünyanın işçi hakları ihlali konusunda şampiyonluğa oynayan 25 ülkesinden biriydi.

Özel sektör işçileri geçici iş sözleşmeleri ve düşük ücretlerle istihdam ediliyor, güvenlik ve mesleki sağlık gereçleri olmaksızın kötü koşullar altında herhangi bir sosyal güvence olmaksızın, günde 12 saatten fazla çalışıyorlar. Bunun da ötesinde, çok sayıda işçi işe başlamadan önce istifa kâğıtlarını imzalamaya zorlanıyor. Kendi çıkarlarını korumak için sendika kurma hakları yok. Egemenler, Mısırlı işçilere hiçbir bağımsızlığı olmayan bürokratik bir sendikal örgütlenme dayatıyor. Onun da tek amacı işçiler arasında egemenlerin politikalarını savunmak ve ilerletmekle sınırlandırılmış. Bu nedenle, 25 Ocak devriminin temel güçleri arasında yer almak Mısırlı işçiler açısından doğal ve beklendik bir gelişme olarak kabul edilmeli.

Ülkede 2011 yılına dek yükselen mücadeleler, neredeyse istisnasız bir biçimde sendikanın inisiyatifine karşı ya da ona rağmen hayata geçirilmişti. Son otuz yıl boyunca Mısırlı işçiler bütün uluslararası standartları ihlal eden çalışma

koşullarından, son derece yakıcı şekilde etkilendiler.

Ekonomik ölçekte dönemsel ve görece düzelme anları da işçilere kaybedilen mevzileri geri getirmedi. Devlet ve rejim yapısının gayri demokratik karakterinin yanı sıra devlet güdümlü Mısır İşçi Sendikaları Federasyonu (ETUF), sözde işçilerin temsilcisi olmasına rağmen, rejim tarafından iyiden iyiye sindirildi ve emekçiler ve yoksullar için felaket olan neoliberal özelleşme şemalarını tek tek kabul etti.

ETUF'un karşı çıktığı -eşi benzeri görülmemiş- grevler dalgası üretimi etkilemeye başladı: 2004 ve 2010 arasında Mısır'da 3000'den fazla işçi eylemi vardı. Giyim ve tekstil grevlerin vurduğu ilk sektörlerdi ama inşaat işçileri, ulaşım işçileri, gıda işleme işçileri ve hatta Kahire metro çalışanları bile onları takip etti. 2007'deki dünya gıda krizinde yiyecek fiyatlarının yüzde 24 oranında artışı öfkeyi büyüttü ve büyük "ekmek eylemlerini" tetikledi. 55 milyon insanın -nüfusun yaklaşık yüzde 75'i kazancının çoğunu beslenmeye harcıyor olmasıyla işçi sınıfı bilinci çarpıcı biçimde değişmeye başladı: açlık ve bunalım güvenlik güçlerine yönelik geleneksel korkuyu yenmişti.

Mısır'ın Mahalla gibi sanayi kentlerinde kayda değer bir işçi hareketi şekilleniyordu. 2006'da gelişen büyük emekçi hareketinde Misr Spinning and Weaving'in 25.000 işçisi greve gitti. Yine 6 Nisan 2008'de Mahalla'daki bir gösteri saatler içinde binlere ulaştı, rejimin devlet adamlarının sözleriyle "*ülkeyi perçinleyen*" ve "*rejimi çekirdeğine kadar sallayan*" bir eylem oldu. **(2)** Eylemciler sokaklarda Mübarek karşıtı sloganlar atarak yürüdü, polisle çatıştı, araçları ateşe verdi ve Mübarek'in resimlerini indirdi. Bu eylem inanılmaz bir başarıydı, üstelik ikramiye ve maaş zammı kazandırdı. Belki daha da önemlisi, hareketin Facebook'da birçok genç destekçiyi çeken 6 Nisan Hareketi olarak tanınır hale gelip, birkaç yıl içinde Mısır'a devrimi getirip diktatörlüğü yıkacak güçlü bir hareketin vahası olmasıydı. Hareket 2009 sonlarında vergi toplayıcıların Kahire sokaklarında 10 bin kişilik üç günlük oturma eylemiyle ve Mısır'ın tarihinde ilk defa bağımsız bir işçi sendikası kurma hakkı kazanmalarıyla güç toplamaya devam etti.

Bu kritik dönem boyunca alt sınıfları doğrudan tahrip eden yıkım politikalarının sonuçlarına rağmen IMF ve Dünya Bankası sürekli olarak Mısır'ı neoliberal reformun modeli olarak öne çıkartmaktaydı. Dönemin ruhuna uygun bir biçimde yüceltilen "bireysel özgürlükler ve demokratikleşme" söylemi kurumuş bir kabuktan ibaretti. Zira ülkede iyiden iyiye kırılan bir karakter kazanan sınıflar mücadelesinin doğası, kaçınılmaz bir biçimde işçi sınıfının hizaya getirilmesini, sefalet koşullarındaki yığınları dizginlemeyi, hassas dengelere dayalı egemen blok içindeki yarılma dinamiklerini kontrol altına almayı dayatıyordu. Bu görevin üstesinden ancak sistematik bir baskı rejimi gelebilirdi.

Eski Mısır devlet başkanı Enver Sedat'ın 1981 yılında öldürülmesiyle birlikte yürürlüğe sokulan ve o günden beri rejimin baskı ve işkenceleriyle özdeşleşen olağanüstü hal yasasına rağmen, bölgenin yakın tarihinde benzeri olmayan bir toplumsal uyanış ve mücadele dalgası 2011 yılındaki devrimci sürecin beslendiği kanallar olarak serpilip gelişti. Yeni iletişim teknolojilerinin olanakları fabrikaları birbirine bağlayıp sosyalistler, ciddi bir toplumsal ağırlık kazanan geleceksiz şehirli genç hareketi ve işçiler arasındaki ittifak şekillenmeye başladı.

Bu mücadeleler zincirinin bir başka vechesi de kırdı yaşanmakta. Devrimden bu yana kırsal alanda 100 bin toprak işgali gerçekleşti. Topraksız köylüler zorla el konulan topraklarını geri alabilmek için kendilerini sakınmaksızın örgütleniyor. Mısır'da son 10 yıl boyunca gelişen toprak mücadelelerinde 100'den fazla köylü öldü, bin köylü yaralandı ve en az 3 bin köylü tutuklandı.

31 yıllık Mübarek iktidarının 25 Ocak 2011 günü başlayan -ve Tahrir Meydanı'nın bir sembole dönüştüğü- kitlelerin devrimci atılımıyla son bulması, kuşkusuz büyük bir adımdı. Ne var ki, emperyalizmin ve egemen sınıfın desteğini tümüyle arkasında bulan Mısır Silahlı Kuvvetleri insiyatifin kitle hareketinin eline geçmesini önlemek için 11 Şubat 2011 tarihinde bir cunta yönetimi oluşturdu. Yönetimi üstlenen Yüksek Askeri Konsey'in dokuz ay boyunca izlediği oyalama taktiği yüz binlerce emekçinin yeniden seferberliğe geçmesine yol açtı. 17 Kasım günü Ocak ayına dek sürecek bir seçim sürecinin tam ortasında önce başkentte başlayıp süratle diğer kentlere sıçrayan isyan dalgasıyla Tahrir Meydanı ordunun tüm gözdağı verme girişimlerine karşın yeniden ele geçirildi. Özörgütlülükler pek

çok semtte denetim savaşına girişti ve hatta İskenderiye gibi bazı kentlerde devlete ait silah depolarının ele geçirilmesine ilişkin girişimlere tanık olundu. Bu satırların yazıldığı günlerde “Devrim tamamlanmalı” şiarıyla Mısır emekçilerinin cunta yönetimine karşı giriştiği seferberlik olanca şiddetiyle sürmekteydi.

Öte yandan, işçi hareketinin grevleri pek çok sektörde yaygınlaşmış durumda, çelik sanayisinden tekstile, belediye hizmetlerinden sağlık sektörüne kadar grevler söz konusu. İşçiler ücret artışını, emeklilik haklarının düzeltilmesini, çalışma koşullarının geliştirilmesini, iş güvenliği ve sosyal haklar istiyor, ama bunların yanı sıra sendikal örgütlenme hakkı talep ediyorlar ve birçok işyerinde ve işkolunda kendi yeni bağımsız sendikalarını örgütlüyorlar. Devlet güdümlü Mısır Sendikalar Federasyonu’na karşı Mısır Bağımsız Sendikalar Federasyonu şimdiden 14 işkolunda örgütlenmiş durumda ve bu süreç, devrimci mücadelenin en hassas noktalarından birini oluşturuyor. Zira bu örneklerin gösterdiği tek şey, devrimin siyasal ve sosyal kaynaklarının tükenmek bir yana daha da radikalleşmekte oluşu.

Devrim Dersleri

1- Tunus ve Mısır’da yaşanan devrimci süreçlerin bir kez daha doğruladığı ilk önemli ders, büyük toplumsal patlamaların, isyan, halk ayaklanması ya da devrimlerin, çoğu durumda, büyük birikimler halinde mayalanan ve küçük kıvılcımlar üzerinden patlayan kendiliğinden bir dinamiğe sahip olduklarıydı.

Tunus ve Mısır’da tam da bu yaşandı. Aşağıdan bir hareket talepleri şekillendirdi, mücadeleyi sürdürebilmek, ihtiyaçlarını karşılamak için örgütlendi, kendisini savundu. Devrimci sürecin geçilen ilk evrelerinin ardından, kitle hareketinin mücadele ve deneyimlerden öğrenme sürecinin halen devam etmekte olduğunu vurgulamalıyız.

2- Devrimci seferberliklerin itici gücü esas olarak emekçi sınıflar ve ağırlıklı olarak o sınıfların kapsamındaki gençler ve neoliberalizmin kronik mağduru

haline dönüşmüş olan işsizlerdi. Sefalet ücretleriyle izbe atölyelere tıkıştırılmış işçiler, kadınlar, güvencesizlik kuşatmasına direnen kent yoksulları ve şüphesiz devrimin sembolüne dönüşecek Muhammed Buazizi gibi diplomalı ve kalifiye işsizlerden söz ediyoruz.

3- Diğer yandan, Tunus'ta halk arasında yılgınlık ve karışıklık yaratmaya çalışan Bin Ali'nin eski muhafızlarının ve çetelerin yol açtığı yağma ve kışkırtmalara karşı birçok şehirde ve mahallede halk savunma milisleri oluşturuldu. Bu milisler aynı zamanda rejimin işbirlikçilerini bulup açığa çıkartmaya ve Bin Ali ailesinin halktan çalmış olduğu birçok mal varlığını kamulaştırma girişimlerine başladı. Kafsa, Kassarın, Sidi Bu Zeyd ve Tala şehirlerinde, yerel yönetimin ve polislin kaçışıyla, kitleler güvenlik, gıda temini, sağlık ve temizlik hizmetlerini, oluşturdukları halk komiteleriyle düzenlediler.

Gençlik ve işçiler, Bin Ali rejiminin ölüm birliklerinden kendilerini korumak için mahallelerinde savunma komiteleri kurdular. Savunma komitelerini acil işleri halletmek ve günlük ihtiyaçlarını gidermek için harekete geçirdiler. Düne kadar rejimin payandası görevini gören UGTT'nin ofislerinde bir araya gelindi. Küçük, kokuşmuş bir azınlığın çıkarlarını korumak için inşa edilmiş rejimin kurumlarına karşı ayaklanıldı.

4- Özörgütlenme deneyimlerinin en açık örnekleri, Tunus'ta rejim güçlerinin özellikle devrimci kalkışmanın yoğunlaştığı güney kentlerinde uyguladığı sistematik teröre ya da Mısır'daki diktatörlük rejiminin bir taktik olarak Tahrir meydanındaki kitlelere saldırtmak için kullandığı suç çetelerine -"Baltacılar" olarak anılan paramiliter güçler- karşı kendiliğinden oluşan "devrimi savunma komiteleri" türünden organizmalarda görülebilir. Her iki ülkedeki deneyim, düzen güçlerine karşı mücadeleden doğan bu taban yapılarının temelde temsilci sistemine dayalı, kolektif tartışma ve karar mekanizmalarıyla işleyen bir omurgaya sahip olmasıyla belirlenmekteydi.

5- Tunus ve Mısır devrimleri başta olmak üzere, bölgedeki ayaklanmalara damgasını vuran mücadele araçları ve yöntemler devrimci sürecin, tartışmaya

mahal vermeyecek ölçüde işçi sınıfının kent merkezli sokak savaşları geleneğinden beslenmekte olduğunu ortaya koyuyor. Kitle seferberlikleri, genel grevler, yerel ayaklanma girişimleri, barikatlı, taşlı sokak savaşları, düzen güçlerinin devreye soktuğu üniformalı erleri emekçi yığınların saflarına geçmeye davet eden bildirimler. Tüm bunlar, bölge düzeyinde sınıf bilincinde, önceki dönemle kıyaslanmayacak bir sıçrama yaşanmakta ve eylem halindeki kitlelerin kendi dönüştürücü güçlerinden beslenmeyi öğrenmekte olduğunun açık göstergeleri.

6- Tunus ve Mısır devrimleri, tüm bir bölgeye geride kalan kırk yıl boyunca sinmiş siyasal atalet ve parçalı görüntüyü silkeleyerek, muazzam bir toplumsal enerji açığa çıkardı. Ezilen yığınların kolektif iradesince belirlenen bir sokak siyaseti yarattı. Diğer yandan, kitlelerin kendi kolektif mücadeleleriyle uzun yıllar hüküm sürmüş diktatörlükleri alaşağı etmeleri, muazzam bir siyasal özgüvenin doğuşunu da beraberinde getirdi. Son günlerde yaşanan hadiseler, Şubat günlerini andıran ve askeri yönetimi hedef alan kitle seferberliği, "sıradan insanlar" nezdinde yaşanan bu bilinç sıçraması ve özgüven hesaba katılmaksızın anlaşılabilir.

Bütün büyük devrimlerde olduğu gibi, Mısır ve Tunus süreci de devrimciler nezdinde bir dizi ilkesel sorunu gündeme getirdi. Bunların başında gelen kuşkusuz yaşananların nasıl adlandırılacağına yönelikti. Bu süreçler ayaklanma ya da isyan olarak adlandırılabilir miydi? Yoksa bir devrim süreci miydi söz konusu olan? Bolşevik devriminin başlıca önderlerinden Lev Troçki *Rus Devriminin Tarihi* adlı muazzam kitabının ön sözünde bir devrimin en karakteristik özelliklerinin berrak bir tanımlamasını ortaya koyar:

Bir devrimin en tartışma götürmez özelliği kitlelerin tarihsel olaylara doğrudan müdahaleleridir. Normal zamanlarda, ister monarşik olsun isterse de demokratik, kendisini ulusun üzerine yükseltir ve tarih bu anlayış doğrultusunda uzmanlar -krallar, bakanlar, bürokratlar, parlamenterler ve gazeteciler- tarafından yapılır. Ama bu kritik anlarda, eski düzen kitleler için artık katlanılamaz hale geldiği zaman, kendilerini siyasi arenanın dışında tutan engelleri yıkarlar, geleneksel temsilcilerini bir kenara atarlar ve kendi müdahaleleri yoluyla yeni bir rejimin ilk altyapısını oluştururlar. Bizler bunun iyi mi yoksa kötü mü olduğu konusunda

hüküm verme işini ahlakçılara bırakıyoruz. Bizler olguları gelişimin nesnel akışı tarafından verildikleri halleriyle ele alacağız. Bizim için bir devrimin tarihi her şeyden önce, kitlelerin kendi kaderleri üzerindeki hükümlerlik alanına zorla girmeleridir.(3)

Devrim biçimsel açıdan ulusal görünümle patlak verse de “doğası”, açığa çıkarttığı olanaklar itibariyle uluslararası bir süreci tanımlıyor. Devrimci bir süreç gelişmeye başladığı andan itibaren hızla uluslararasılaşıyor ve geniş bir coğrafyada kitleleri etkileyip ilham veren bir olguya dönüşüyor.

Gerçek şu ki, Kuzey Afrika ve Ortadoğu devrimci süreci sürmekte ve değişik görevlerin iç içe geçtiği yeni bir aşamaya evrilmekte. Suriye, Cezayir, Bahreyn ve Yemen gibi ülkelerde mevcut diktatörlüklere son vermek için verilen mücadele halen devam ediyor. Mısır ve Tunus gibi ülkelerde ise, temel görev devrimci süreci dondurmak ve kapitalizm dışı alternatif arayışlarının önüne geçmek isteyen yeni hükümetlerle yüzleşme konusunda merkezileşiyor. Bu analizi doğrulayan en yeni gelişmeler, Tunus ve Mısır’da ayaklanmaların ardından işbaşına gelen yeni hükümetlere rağmen sosyal düzeylerinde en ufak bir iyileşme görmeyen ve kendilerini aldatılmış hisseden gençliğin ve işçilerin meydanlara geri dönüşünde bulunabilir. Her iki ülkede de çokuluslu tekellerin elinde bulunan stratejik işletmelerin hiç biri henüz devletleştirilmiş değil. Elde edilmiş demokratik kazanımların akıbetini ise yine bu ülkelerdeki iktidarların alaşağı olmasına yol açan kitlelerin inisiyatifi belirleyecek.

Öte yandan, her iki ülkede de başta ücretler ve onurlu ve güvenceli bir iş talepleriyle art arda grevler patlak veriyor. Yalnızca Tunus’ta Bin Ali diktatörlüğünün devrilmesinden bu yana, 1.500’ü aşkın grev ve işçi mücadelesi yaşanmış durumda. Mısır’a gelince; Mübarek rejiminin ardından “halkın hamisi” kisvesine bürünen askeri cunta, iş emperyalizmle Mısır arasındaki en can alıcı ilişki noktası olan İsrail konusuna gelince, bir düzen gücü olarak en acımasız yüzünü göstermekten çekinmiyor. Siyonist İsrail ile ilişkilerin kesilmesi ve Filistin halkıyla dayanışma amacıyla İsrail elçiliğine yönelik gerçekleştirilen ve binlerce göstericinin katıldığı işgal eylemine ordunun müdahalesine ilişkin olarak “hunharca” kelimesi yetersiz kalıyor.

Bu nedenle, bugünlerde devrimci sürecin yeni bir evresinin gerçekleriyle yüzleşen Tunus ve Mısır'da devrimci sosyalistlerin öncelikli görevleri, işçilerin ve geleceksizliğe mahkûm edilmiş gençliğin onurlu bir iş ve ücret, herkes için sağlık, barınma ve eğitim talepleriyle sürdürmekte oldukları seferberlikleri sahiplenmek ve devrimci bir mücadele programıyla donatmak için savaştan geçiyor.

Bu programın köşe taşlarını ise; kontrolü çokuluslu şirketlerde bulunan tüm stratejik işletmelerin devletleştirilmesi, habis bir ur haline gelmiş işsizliğe son vermek için acil bir kamu programının oluşturulması, eski rejimin temsilcilerinin, bugüne dek süren yağmadan beslenen yüksek rütbeli subaylar ve ailelerinin mülklerine halk adına el konulması, ayaklanan kitleleri kırıma uğratan bütün katil sürüsünün yargılanarak tutuklanması oluşturuyor. Bu programatik yaklaşımın tamamlayıcısı ise kuşkusuz, emperyalizmden ve onun tüm ayak oyunları ve anlaşmalarından kopuş temelinde yeni bir işçilerin, gençliğin ve halkın iktidarı perspektifinin adım adım hayata geçirilmesi.

Bu nedenle, halk milisleri, devrimci komiteler, gençlik örgütleri ya da Tunus ve Mısır'da ortaya çıkmış olan yeni "bağımsız sendikalar" türünden tüm özyönetim nüvesi taşıyan organların güçlendirilmesi dönemin acil devrimci görevlerinden biri olarak öne çıkıyor.

Tunus ve Mısır'da kitle mücadelelerinin geleceği açısından bir diğer öncelikli programatik hedef, emperyalizm ve Siyonist İsrail ile imzalanmış tüm anlaşmalardan süratle kopuş ve Gazze'ye yönelik ambargonun kaldırılmasına yönelik mücadelenin yükseltilmesi. Kuşkusuz bu hedeflerin hiçbirine emperyalizmin bölgede devreye sokmaya çalıştığı "demokratik gericiilik" yöntemlerine karşı sistematik bir mücadele yürütmeksizin ulaşmak mümkün değil. Bunun için bir yandan kitlelerin sürekli seferberliğini gündeme getirmek, diğer yandan ise parlamenter yanlısımalara, Tunus'ta Ennahda ve Mısır'da Müslüman Kardeşler gibi kitle hareketlerinden uzak durarak emperyalizm, eski düzen güçleri ve Silahlı Kuvvetlerle kalıcı bir pakt arayışındaki düşman güçlere karşı yığınları sistematik olarak uyarmak elzem.

Dünya Solu'nda, yaşanan gelişmelerden ve devrimci önderlik boşluğundan kaynaklı tehlikelere atıfla yaygın bir kötümserliğin hâkim olduğu söylenebilir. Öte yandan, mevcut siyasal panoramanın kırılğan bir karakter kazanması, gelişen mücadelelerin sindirilmesini güçleştiriyor. Siyasal ve sosyal planda kriz bağlamında gündeme gelen istikrarsızlık kitle mücadelelerinin öne çıkmasına uygun boşluklar yaratıyor. Yalnızca geçtiğimiz yıl boyunca dünyanın dört bir yanında ve elbette bu metine konu olan bölgede patlak veren mücadeleleri düşünmek yeterli. Sıçramaların, ani ve beklenmedik sosyal patlamaların ciddi anlamda hesaba katılması gereken bir dönemdeyiz.

Emperyalizmin ve neoliberalizmin uzun yıllar boyunca yarattığı tahribat etkisi ideolojik ve moral olarak geniş kitlelerce mahkûm edilir hale gelse de henüz "sokakta" yenilmiş değil. Tam da bu nedenle işçi sınıfı ve ezilen kesimler nezdinde inandırıcı, bütünleştirici ve seferber edici bir antikapitalist, devrimci ve enternasyonalist siyasal alternatifin şekillenmesi bugün giderek daha acil bir ihtiyaç haline dönüşmüş durumda.

Dipnotlar:

- 1.) Joel Beinin, "Egyptian workers demand a living wage," Middle East Channel, 12 Mayıs 2010, <http://mideast.foreignpolicy.com>.
- 2.) Anand Gopal, "Egypt's Cauldron of Revolt," Foreign Policy, 16 Şubat 2011, bak.: <http://foreignpolicy.com>.
- 3.) Lev Troçki *Rus Devriminin Tarihi*'nin önsözünden, 14 Kasım 1930, İstanbul, Yazın Yayıncılık 1. Cilt, Ekim 1998, İstanbul.